

NatuurNabij

IVN Eemland



winter 2013-2014

jaargang 42

Fotospecial

Nonnenland

Actief voor en in de natuur

Bestuur en werkgroepen

Tony Gaillard, voorzitter

06-12686183

voorzitter@ivn-eemland.nl

Carla Franssen, secretaris

06-42243827

secretaris@ivn-eemland.nl

Tony Gaillard, penningmeester a.i.

06-12686183

penningmeester@ivn-eemland.nl

Martine van der Kaa, bestuurslid

035-6011652

info@ivn-eemland.nl

Communicatie/Natuur Nabij

Carla Franssen

06-42243827

communicatie@ivn-eemland.nl

Cursussen

Henk-Jan Strang

06-49718070

cursussen@ivn-eemland.nl

Eemnes

Nelleke Bary

035-5382661

eemnes@ivn-eemland.nl

Excursies

Corry Heus

035-6023163

excursies@ivn-eemland.nl

Fotografie

Dick Nagelhout

0356022802 of 0650602147

fotografie@ivn-eemland.nl

Website

Peter van der Wijst en Remco Vos a.i.

0626438782 (Peter)

website@ivn-eemland.nl

Natuurpaden

Martien van Liempd

030-2292639

natuurpaden@ivn-eemland.nl

Padden

Tim de Wolf

035-6026761

padden@ivn-eemland.nl

Planten

Marjan Dekker

06-24239907

planten@ivn-eemland.nl

Scholen

Mary van der Bijl en Alma Dijkgraaf

035-6021152

scholenwerkgroep@ivn-eemland.nl

Vlinders

Violet Middelman en Remco Vos

06-11268833

vlinders@ivn-eemland.nl

Vogels

Peter van der Wijst

06-26438782

vogels@ivn-eemland.nl

Wandelingen

Martine van der Kaa en Tanneke Voorintholt

035-6011652

wandelingen@ivn-eemland.nl

Weidevolgels De Wulp

Roel van Wijk

035-5422207

weidevogels@ivn-eemland.nl

Natuur- en milieu

vacature

Webredactie a.i.

Violet Middelman en Bettie Walland

webredactie@ivn-eemland.nl

foto voorpagina Peter van der Wijst

IVN Eemland

Voorwoord

Het Nonnenland is waarschijnlijk voor de meesten van u niet zo'n bekend gebied in onze regio. Het is een natuurterrein in ontwikkeling op de grens van Soest, Baarn en De Bilt, grotendeels in beheer van Staatsbosbeheer. Leden van de Fotowerkgroep van IVN-Eemland hebben vorig jaar dit gebied een aantal keren bezocht om foto's te maken van landschap, flora en fauna. In deze 'fotospecial' van Natuur Nabij vindt u een selectie. In 2005 is het gebied uitgebreid bestudeerd door de IVN-gidsen Hans de Vos Burchart en Margriet Hartman. Voor de tekst in dit nummer is dankbaar gebruik gemaakt van hun werk. Uit onze waarnemingen valt af te leiden dat de beheersmaatregelen die toen in beeld waren effect opleveren.

De Fotowerkgroep wil ieder jaar een ander gebied belichten. Voor 2014 is gekozen voor het meest oostelijke deel van de Soester Polder tussen Birkstraat en Eem, omsloten door het Klompenpad het Derde Erf.

Dick Nagelhout



4-12	Rondwandeling Nonnenland
13	Van het Bestuur
14	Column George Knottherus
15	Publieksactiviteiten

COLOFON

Natuur Nabij

Kwartaalblad IVN Eemland
Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid
www.ivn-eemland.nl
natuurnabij@ivn-eemland.nl
Inzenddatum lente editie: 25 maart

Secretariaat IVN Eemland
Ereprijsstraat 88
3765 AL Soest
secretaris@ivn-eemland.nl

Contributie/donatie

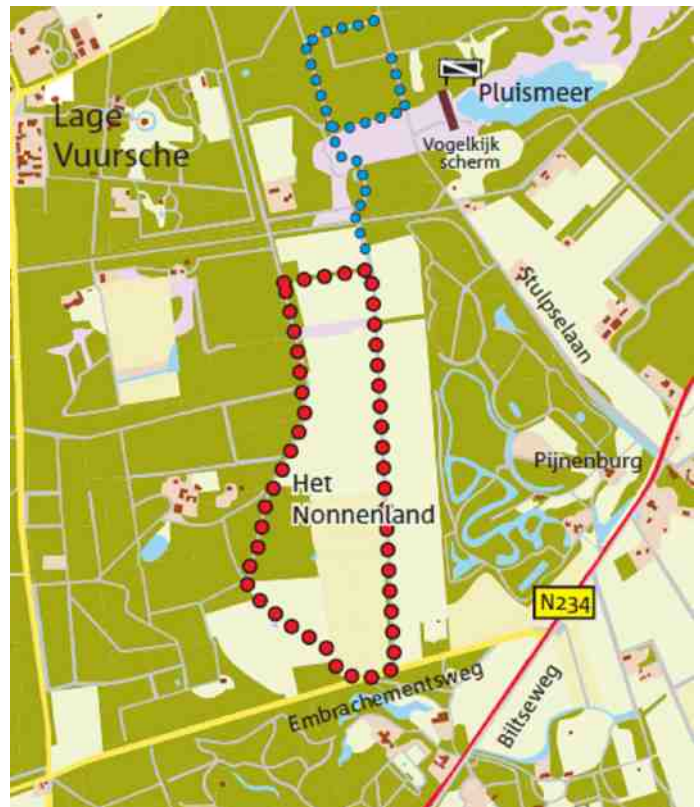
Tarief 2014
Leden €19,00



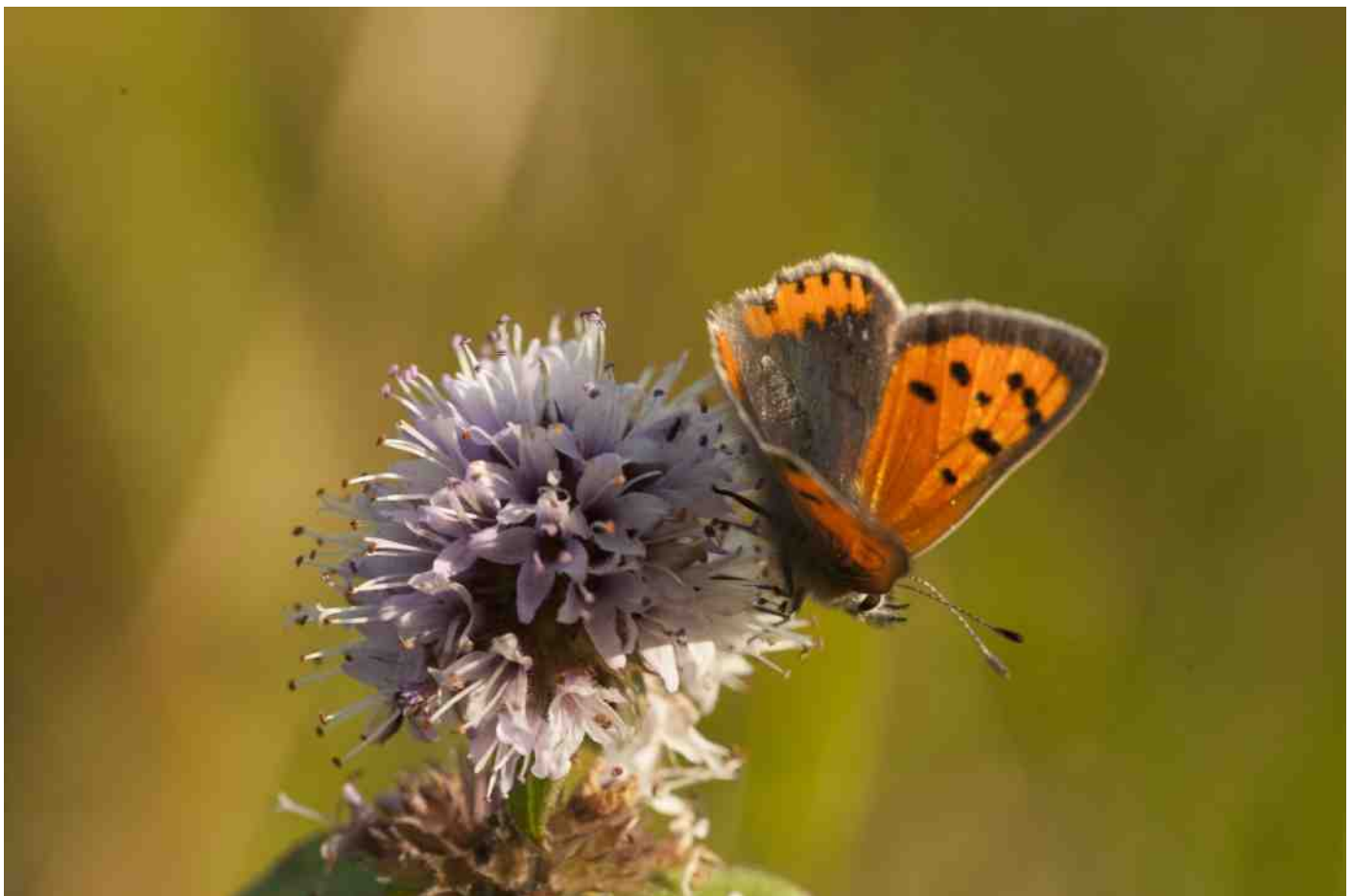
Historie Nonnenland

door Dick Nagelhout

Het Nonnenland is 46 ha groot. Het ligt op de grens van Baarn, Soest en de Bilt en grenst min of meer aan de natuurgebieden Pijnenburg, De Stulp, De Vuursche en het landgoed Venwoude. Vroeger was dit gebied onderdeel van een hoogveenmoeras, gevormd in een laagte van de Utrechtse heuvelrug tussen Soest, Baarn, Hilversum en Bilthoven, "de Laagte van Pijnenburg". Het gebied hoorde in de Middeleeuwen bij het Vrouwenklooster van De Bilt, ook wel bekend als de nonnen van Oostbroek. In en aan de rand van het Nonnenland werden in opdracht van het klooster waterlopen gegraven om turfwinning mogelijk te maken en voor transport van de turf via de Praamgracht naar de Eem en Utrecht. Deze waterlopen werden ook wel 'groepen' genoemd en kregende naam 'Nonnegroepen'. Turfwinning heeft als nadeel dat natte gebieden verdrogen. Verdroging is al jaren een groot probleem in Nederland, ook in de provincie Utrecht. Dieren en planten die afhankelijk zijn van natte natuur komen zo in de verdrukking. Hetzelfde geldt voor de versnippering van natuurgebieden waardoor er te weinig uitwisseling is tussen soorten. In 2003 besloot Staatsbosbeheer in samenwerking met de provincie en Waterschap Vallei en Eem het Nonnenland daarom natter te laten worden.



Het Nonnenland, foto Staatsbosbeheer



Vuurvlinder op watermunt door Peter van der Wijst

Rondwandeling

Door het gebied loopt een rondwandeling van 2,5 km. Vanaf de Kuil van Drakensteyn en De Stulp lopen aanlooproutes. Wij starten aan de Embranchementsweg bij de parkeerplaats die ongeveer 300 m vanaf de Biltseweg, rechts ligt. Voor ons ligt het Dolderselaantje. Het is onder andere omzoomd door hoge eikenbomen die nestgelegenheid bieden aan veel vogels.



Start rondwandeling door Hans Visser

Rechts zien we weilanden. Links zien we eerst een uitgebreide maïsakker. Daarna zie je een aantal poelen en een eerste stuw die het water van de beek op peil houdt. Het eerste weiland is vrij nat en wordt extensief begraaasd door Charolais koeien.



Dolderselaantje door Peter van der Wijst



Charolais koeien door Hans Visser

Uitzicht vanaf het hakhoutperceel

Daarna volgt een weiland dat nog wordt voorzien van kunstmest. Meestal tref je op het eerste deel van de wandeling wel reeën aan. In de herfst kun je langs het Dolderselaantje prachtige paddenstoelen zien. Bijna aan het eind van het Dolderselaantje voert de wandeling naar links. Via een overstaphekje gaat het pad tussen zomereiken door. Dit zijn restanten van een oud hakhoutperceel. Hier heb je een prachtig uitzicht op een groot deel van het gebied. Wel goed uitkijken waar je loopt want het is ook de wc van de eerder genoemde koeien.

Na het tweede overstaphekje gaat de wandeling

naar links. Het is niet verstandig tussen de koeien door te lopen, dus mochten die aanwezig zijn dan kan men het beste het Dolderselaantje nog even vervolgen en dan op de 300 Roedenlaan linksaf slaan om vervolgens het eerste pad naar links te nemen. Rechts van het pad waarop we nu lopen komen dichte bossen voor, links lage bosschages. Naast de onvermijdelijke braamstruiken zien we hier ook een groot aantal frambozenstruiken. Zouden deze nog door de nonnen zijn aangeplant om er lekkere frambozenjam van te maken? We zagen er wel deze zomer een zeldzame microvlinder, de frambozenpalpmot!.



foto Dick Nagelhout

Beekje

Het pad vervolgend passeren we een beekje dat naar links het weiland binnenstroomt. Even verder bij de lisdodden is er een aftakking van dit beekje naar rechts. Daar is door Staatsbosbeheer een vroeger meanderend beekje uitgegraven zodat het omliggende gebied nu natter kan worden



plooirokjes door Rosalie Kummel

Zeldzame planten

Ook is een deel van de voedselrijke bovenlaag verwijderd. Naast opschot en wat dopheide vinden we hier min of meer zeldzame planten als klein zonnedauw, parnassia, moeraswolfsklauw, stijve ogenstroost en enkele orchideeën

Er lopen padden, er springen groene en bruine kikkers, er kruipen allerlei sprinkhanen – onder andere de vrij zeldzame sikkelsprinkhaan en moerassprinkhaan – en bij een uitgegraven poel leeft de ringslang. In het opschot heeft dit voorjaar een ree gekalfd. In deze buurt komt ook de roodborsttapuit voor. Verder is de klapekster hier 's winters gezien. Direct langs het pad zien we rechts een beukenbos en links veel adelaarsvarens en – niet iedereen is er blij mee – de mooie roze, rode en witte bloemen van de reuzen- of springbalsemien.



parnassia door Dick Nagelhout



Vuursche beek door Hans Visser



sikkelsprinkhaan door Rosalie Kummel

Vervolg rondwandeling pagina 10



Smeltende rijp door Hans Visser



Tengere pantserjuffer zoekt steun door Dick Nagelhout



Sluipwesp door Dick Nagelhout

**Pagina 9 onderaan Icarusblauwtje,
foto Dick Nagelhout**



Buizerd door Peter van der Wijst



Kleine zomervlinder door Peter van der wijst



Frambozenpalpmot door Peter van der Wijst



Roodkopvuurkever door Adri Visch



Vlinders

Het pad loopt verder en links achter een dunne houtwal ligt een gekapt stuk fijnsparbos. Het is de bedoeling dat op deze kapvlakte een gebied met droge en natte heide ontstaat als overgang tussen de laaggelegen beek en het bos. Tussen de zaailingen bloeit aan het einde van de zomer struikheide. Langs het hele pad zien we 's zomers veel vlinders en libellen en dankzij de kennis die we in de Vlinderwerkgroep hebben opgedaan kunnen we bijvoorbeeld witjes, kleine vossen, kleine vuurvlinders, platbuiken, houtpantserjuffers en bruine winterjuffers 'moeiteloos' op naam brengen. Met dank aan Waarneming.nl konden we ook een aantal andere insecten determineren



Terug in de tijd door Hans Visser

Vloeiweide

Na een overstaphekje komen we in een extensief beheerd weiland. Het pad loopt langs een meanderend beekje. Rechts staat het weiland 's winters deels onder water. Links zien we in de vegetatie de loop terug van ondiepe slootjes. De grond die na turfwinning overbleef was zeer voedselarm. De diepere noord-zuid-sloot langs de maisakker bevat(te) kwelwater. Dit water was voedselrijker dan de omgeving en werd daarom over het weiland gespoeld, zodat dat wat voedselrijker werd. De slootjes werden gegraven om het water weer af te voeren. Dit systeem heet Vloeiweide. In en langs het beekje komen onder meer wolfspoot, waternavel en veel waterpeper voor. Daarnaast zien we er waterviolier. Dit toont aan dat er kwelwater voorkomt, een van de doelstellingen van het beheer. Het weiland staat vol met kale jonker, 's zomers rijk voorzien van vlinders en hommels. De rolklaver is erg aantrekkelijk voor de icarusblauwtjes.



Ook kikkers houden ruggenspraak door Adri Visch

Poelen

Halverwege de beek ligt een poel die een groot aantal kikkers herbergt. In en rond deze poel troffen we dit jaar de zwervende en tengere pantserjuffers aan en de vrij zeldzame tengere grasjuffer. Daarnaast de meer algemene grote keizerlibel, veel azuurwaterjuffers en bijvoorbeeld bloedrode, steenrode en zwarte heidelibellen.

Aan het eind van het weiland passeren we weer een stuw. Die heeft deze zomer niet kunnen voorkomen dat de beek droog viel. In de poel bleef gelukkig nog wel water staan. Na een laatste overstaphekje volgt het pad het beekje dat uitstroomt in de Pijnenburgergrift. Hier zie je in de herfst de bessen van vlier, kamperfoelie en bitterzoet. Via een bruggetje lopen we, nog een blik werpend op de elzenhaantjes, langs het maïsveld terug naar het uitgangspunt.



Stuw door Peter van der Wijst

BOERDERIJWINKEL
HOEVE RAVENSTEIN
NAAST KASTEEL GROENEVELD

MET BIOLOGISCHE- EN STREEKPRODUCTEN
NATUURVLEES VAN HOEVE RAVENSTEIN
Vertrouwd & eerlijk Natuurvlees

Openings tijden Boerderijwinkel
Dinsdag t/m donderdag 10.00-17.00
Vrijdag 10.00-18.00
Zaterdag 10.00-17.00
Zondag & maandag gesloten

WWW.HOEVERAVENSTEIN.NL

11

Praktische informatie rondwandeling

De route is door Staatsbosbeheer voorzien van paaltjes met een zwart-witte kop.

Lengte rondwandeling: 2,5 km.

Honden moeten aan de lijn. 's Winters is het nat. Na regen zijn laarzen aan te bevelen. Vanwege de overstaphekjes vereist het wandelen met een kindervagen enige spierkracht.

Startpunt: parkeerplaats Embrachementsweg



foto Peter van der Wijst

Bronvermelding

Waterschap Vallei en Eem. Peilenplannen landelijk gebied. 2012.

Hans de Vos Burchart en Margriet Hartman. Het Nonneland. Eindwerkstuk Natuurgidsencursus IVN De Bilt e.o. 2005.

Staatsbosbeheer. Folder over wandelen in De Stulp/Het Nonnenland. 2008.

Wikipedia. Laagte van Pijnenburg. Geraadpleegd 26-12-2013.

Van het Bestuur

door Tony Gaillard

Ons 80-jarig jubileum dat we dit jaar vieren is gestart met een gezellige maar ook zeer interessante bijeenkomst op de Veenweide, het nieuwe onderkomen van onze afdeling, nadat we het NME centrum aan de Molenstraat moesten verlaten, in verband met reorganisatie.

Het weer was ideaal voor een wandeling door de natuur. Eerst langs slootjes en vijvers door de Boerenstreek door het weiland naar Overhees. De lange beukenlanen zijn in de herfst steeds weer een belevenis, al was het hier en daar wat modderig. We liepen langs de andere kant terug via de Turfstreek naar de Veenweide. Daar kregen we koffie en thee met koek. De presentatie van Sjaak Verboom was heel indrukwekkend. De foto's gaven een fantastisch beeld van de natuur gezien vanuit verschillende werelden (o.a. de Koude en de Wilde wereld). Vooral de prachtige overvloed en afwisseling met stukjes video waren heel mooi. Daarna deelde Martine speldjes uit aan leden die al meer dan 25 jaar bij onze vereniging zaten. Helaas hadden twee oudgedienden (Hans en Pieter) er al een, maar dat mocht de pret niet drukken. Tot slot genoot iedereen van een koud buffet wat goed in de smaak viel. Het is duidelijk dat onze nieuwe locatie nieuwe mogelijkheden biedt voor evenementen, maar ook voor samenwerking met Balans. We hopen dat dit succes zich zal herhalen op de volgende evenementen (zie onderstaande lijst met data).

Natuurgidsen gediplomeerd

Op 30 november kregen de nieuwe natuurgidsen hun diploma uitgereikt, waarvan er 15 onze activiteiten komen versterken. We hopen dat ze hun plek zullen vinden om met plezier in en voor de natuur werkzaam te zijn. Na de uitreiking werd het cursusteam in de bloemetjes gezet, ze kregen een fotoboek van de Nieuwe Wildernis. Wij zijn ze zeer dankbaar dat zij deze zware taak met succes hebben volbracht!

Activiteiten Jubileumjaar

19 februari – Nico de Haan (Gemeentehuis Soest), zie aankondiging op pagina 15

11 mei – Groots Wandelfestijn : Groenmarkt op het Gagelgat + marathonwandeling IVN Natuurpaden

September – Een bijzondere excursie !



Onze nieuwe gidsen ,foto Peter van der Wijst

Column George Knottnerus

Saharasneeuw

Bij Kootwijk ligt het grootste stuifzandgebied van West-Europa: het Kootwijkerzand. De winter is hét seizoen om deze woestijn te verkennen. 's Zomers is het er vaak te heet onder je voeten maar in dit jaargetij hoef je geen zonnesteek te riskeren. Aan de rand staat een houten uitkijktoren, een veilig zichtbaken voor als je op de uitgestrekte vlakte dreigt te verdwalen.

Zodra ik uitstap op de parkeerplaats ruik ik de boslucht al. Ik ben dan ook midden op De Veluwe. Drie minuutjes later spot ik meteen een havik. Zij vliegt laag tussen de stammen door op zoek naar prooi: eekhoorns, konijnen, spechten en andere vogels. Het vrouwtje van de havik is groter dan het mannetje. Gelukkig lust zij geen wandelaars.

Ik volg de gemarkeerde paaltjes. Onder de beschutting van de bomen is het klimaat een stuk milder dan midden op de vlakte. Zeker als er een guur windje staat. Boven op de uitkijktoren wacht me een woest en ledig panorama.

De zandgrond is begroeid met grove den, spar, berk, eik en lijsterbes. Eenmaal op de zandvlakte voel je de weidsheid om je heen. Een beetje zoals op het strand maar dan zonder zee. De vlakte wordt ook wel de

Sahara van Europa genoemd. Licht er sneeuw dan heb je de wintersport onder voetbereik. Langlaufen en snowboarden – yes, we can.

Als ik het zand verlaat, loop ik door bos met beuken, eiken en hoge coniferen. Om me heen knoestige stammen en duistere nissen onder sparrengroen. Niet zo gek dat mensen vroeger geloofden in dwergen, elfen en kabouters. Nu zie ik andere sporen in de grond: die van ree en wild zwijn. Hoog boven me in de lorken tinkelt een fluisterend kerstbelletje, de ringtone van onze kleinste vogel, het goudhaantje. Bij de asfaltweg naar Kootwijk passeer ik Frankrijk. Het blijkt een stuk bos dat die naam draagt. Zo kom je nog eens ergens.

Ha, ik heb nog energie over. Stap uit de gemarkeerde wandelroute en loop linea recta de Sahara in. Door zand en heide, met de zendmast in het vizier, ploeg ik naar het oosten, de wijsheid tegemoet. Na een flinke tocht sta ik oog in oog met een fata morgana: de prachtige 'tempel' van Radio Kootwijk. Zal ik afzwenken naar het noorden waar het dorp Kootwijk ligt? Daar is vast wel een herberg open. Visioen van hete chocola en snert.

De uitkijktoren speelt verstoppertje achter de glooiing in het veld. Ik raadpleeg mijn kompas en neem een kloek besluit: Kootwijk city, here I come.



foto Dick Nagelhout

Agenda winteractiviteiten IVN -Eemland

Bomen in de winter

De knoppen zitten al aan de takken, ze zijn de voorboden van de lente die eraan komt.

zondag 9 februari 2014 om 14.00 uur

locatie: Soest, Korte Duinen

start: Parkeerplaats Cabrio, Soesterbergsestraat 125a

Deelname is gratis en aanmelden is niet nodig.

Honden aangelijnd

Lezing Nico de Haan

In het kader van 80 jaar IVN Eemland organiseert onze afdeling ism de Gemeente Soest op woensdag 19 februari 2014 een avondvullende presentatie van de bekende vogelbeschermer Nico de Haan met het thema "Stappen en Happen", waarmee hij ons zal meenemen in de wereld van de vogels rond het huis en in de natuurgebieden. Tevens toont Nico ons een mooie roofvogelfilm waar bij hij live commentaar geeft.

Dat vogelkenner en vogelbeschermer Nico de Haan een passie voor de natuur heeft staat vast. Hij was mede-directeur van de Vogelbescherming. Na bijna dertig jaar bij Vogelbescherming te hebben gewerkt startte Nico op 1 jan 2004 zijn eigen bedrijf: VogelkijkCentrum Nederland.

Naast het maken van tv- en radioprogramma's en het realiseren van documentaires, geeft Nico vogelcursussen op internet, organiseert hij workshops en leidt excursies.

Per 1 januari 2004 is Nico benoemd tot ambassadeur van Vogelbescherming Nederland. In 2007 ontving hij de zilveren griffel voor zijn boek 'De Vogelontdekgids'. In september 2009 werd hij gekozen tot de meest inspirerende groene Nederlander.

Datum: 19 februari 2014, 20.00 uur

Locatie: Gemeentehuis Soest

Entree: €3,- (ter plaatse betalen)

Aanmelding verplicht !

Per e-mail via: lezingsoest@gmail.com



Vogels in de polder

Het is vast nog koud in de polder maar de vogels trekken zich daar niets van aan. Met een beetje geluk zijn er nog honderden ganzen aanwezig, maar zijn ook de grutto, de kieviet, de tureluur en de scholekster zijn al volop te horen en te zien.

Datum: Zondag 9 maart 2014, 14.00 uur

Locatie: Eemnesserpolder

Startpunt: Corsrykseweg/Noord Ervenweg

Deelname is gratis en aanmelden is niet nodig

Informatie: Ad van den Herik (035-6020920)

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas



www.editoo.nl

Indien onbestelbaar:
Erepijlsstraat 88,
3765 AL Soest



*Eemland Diervoerders
Ook voor al uw
vogelbenodigdheden!*



**EEMLAND
DIERVOEDERS**

BIRKSTRAAT 125A
3768 HE SOEST
TELEFOON 033 461 87 14

INFO@EEMLANDDIERVOEDERS.NL
WWW.EEMLANDDIERVOEDERS.NL

MA T/M VR 8:00 - 18:00
ZATERDAG 8:00 - 12:00

DE GROOTSTE EN VOORDELIGSTE IN DIERVOEDING

Vier seizoenen, één tuincentrum!



Het tuincentrum waar het draait om alles dat leeft, groeit en bloeit. Een zee aan levend groen staat u als ontvangstcomité op te wachten. Met verkwikkende geuren en een bonte pracht aan kleuren. Heerlijk om in te vertoeven.

Veel van onze bezoekers maken van hun "tuininkopen" een uitje. Lekker tuinstruinen, kiezen uit de wekelijkse aanbiedingen, leerzaam praatje maken met onze medewerkers en andere groenliefhebbers en wat eten en drinken in ons restaurant De Kastelein.

't Vaarderhoogt houdt regelmatig leuke publieksmanifestaties. Wilt u daarvan op de hoogte worden gehouden, meld u dan aan op onze site www.vaarderhoogt.nl.



Dorresteinweg 72b Soest, 035 - 6012883, www.vaarderhoogt.nl